

Međunarodni kongresni turizam i udio Jugoslavenske putničke agencije „Atlas“ iz Dubrovnika u njegovu razvitku

Općenito

U teoriji i u praksi pod pojmom sastanaka obuhvaćaju se kongresi, konferencije, seminari, simpoziji, godišnji sastanci u koje nisu uključeni sastanci trgovinskih i sličnih organizacija itd. Tako Ejler Alkjaen i Jorn L. Eriksen razlikuju u definiranju pojam kongresa od ostalih međunarodnih sastanaka. Mogu se razmatrati i druge podjele, ali one se mogu zanemariti. Uglavnom se svi teoretičari slažu s podjelom na sastanke međunarodnog i domaćeg karaktera.

Povijesno promatrano međunarodni se sastanci susreću već u davna vremena, ali se oni smatraju turističkim tek onda kada je turizam postao pojava novijeg doba.

Osnovni motiv kongresnog¹ turizma je poslovni razlog, tj. sudjelovanje u radu raznih naučnih, stručnih, političkih i drugih sastanaka. U odnosu na ostalu turističku potražnju, sudionici sastanaka imaju specifične zahtjeve uvjetovane drugim pobudama. Organizatoru se prvenstveno nameće zadovoljenje profesionalne problematike prema zahtjevu sudionika, ali uz odgovarajuće stvaranje mogućnosti da u slobodnom vremenu koriste razne oblike rekreacije, odmora i razonode kao čisto turističke motive.

Osobitost kongresnog turizma je u objedinjenju profesionalnog rada i razonode sudionika. Osim toga traže se rješenja za pružanje odgovarajućih usluga osobe u pratnji sudionika sastanaka i zadovoljenje njihovih potreba.

S proširenjem turističke ponude na kongresni turizam stvara se i veća zainteresiranost turističke potražnje.

Prema radovima i dosadašnjim istraživanjima podaci, koji se odnose osobito na Dubrovnik,² pokazuju da on ima sve preduvjete da bude glavna okosnica kongresnog turizma na istočnoj obali Jadrana i među vodećim u zemlji. Do godine 1980. od ukupnog broja održanih međunarodnih sastanaka u Jugoslaviji procjenjuje se da na Dubrovnik otpada gotovo 50%.

Vrijedno je spomenuti činjenicu da Dubrovnik posjećuju i sudionici sastanaka održanih izvan Dubrovnika, kao i da brojni sudionici sastanaka u Dubrovniku uvrštavaju u svoj program — posredstvom putničke agencije ili individualno — i posjete drugim mjestima.

Kongresi — specifični receptivni posao dubrovačkog »ATLASA«

»Atlas« je sa svojim prethodnicima vrlo rano započeo izravno djelovati na pružanju usluga namijenjenih posebnoj kategoriji turista, turistima kongresnog turizma, kako su ponekad prilike iziskivale. Dubrovnik je bio meta turističkih kretanja, pa je i njegova receptivna uloga bila vrlo rano upotpunjena pružanjem usluga raznim sastancima. U poslovnoj orijentaciji »Atlasa« pružanjem usluga sudionicima osobito međunarodnih kongresa ističe se tradicija i bogato poslovno iskustvo radnika. U stoljetnom turističkom razvitku Dubrovnika putničke agencije su već od samih početaka djelovale organizirano.³

Pročelje kongresno-sportskog centra (na predjelu Gospino polje) u Dubrovniku

**Poslavanje Kongresnog sektora u sastavu OOUR-a
»ATLAS AMBASADOR«, sa sjedištem u Zagrebu**

Cjelokupna i isključiva aktivnost »Atlasa« u Dubrovniku bila je usmjerena do godine 1972. na organizaciji kongresnih i drugih sastanaka za čitavu Jugoslaviju.⁴ Organizirane djelovanje »Atlasa« očitovalo se osobito u godini 1970 (vidi Tabelu). Slijedile su brojne akcije kojima je »Atlas«, osnivanjem najprije Odjela, kasnije i Sektora kongresnog turizma, dao značajan doprinos formiranju i unapre-

đenju tog oblika turističke ponude. Preseljenjem »Atlasovog« Odjela za kongrese u Zagreb osniva se Sektor za kongrese zbog povećanja obujma poslovanja. Sve to prati nova organizacija. Broj zaposlenih na tom poslu kretao se u početku od dva (godine 1970-1973), zatim 4, da bi u godini 1976. izravno zapošljavao 5 radnika (2 u Zagrebu, 2 u Dubrovniku i 1 radnik u Beogradu), a godine 1982. osam radnika. Došlo je i do teritorijalnog proširenja »Atlasovog« djelovanja i na ona mjesta u Jugoslaviji koja ispunjavaju uvjete za održavanje sastanaka.⁵

Međunarodni sastanci održani u Jugoslaviji u organizaciji Kongresnog sektora »Atlasa«

Godina	Broj međunarodnih sastanaka ¹				Indeksi '70=100 Verižni	Ukupni broj Sudionika Noćenja ²		Indeksi noćenja '70=100 Verižni		Bruto realizac. Indeksi '70=100 Verižni	
	Općina Dubrov.	Izvan Dubrov.	Ukupno								
1970.	12	0	12	100	—	2.283	12.510	100	—	100	—
1971.	18	0	18	150	150	2.714	14.524	116	116	100	116
1972.	17	0	17	142	94	2.392	12.941	103	89	206	89
1973.	22	5	27	225	158	2.791	15.043	120	116	448	116
1974.	25	11	36	300	138	4.788	26.008	207	172	598	172
1975.	65	22	87	725	241	10.188	55.321	442	212	1280	212
1976.	48	20	68	566	78	14.311	55.399	442	100	1536	118
1977.	45	21	66	550	97	9.202	50.622	405	91	1403	91
1978.	53	17	70	583	106	14.679	59.716	477	118	1826	130
1979.	54	24	78	650	111	11.995	49.980	400	84	2602	142
1980.	40	100	140	1167	179	7.125	38.978	312	78	1566	60
1981.	31	92	125	1025	88	8.186	43.744	350	112	3141	201
1982.	34	31	65	542	53	18.566	59.448	475	136	4208	134
Ukupno	430	312	742								
Prosječna stopa porasta u %					14,9				13,7		24,6

Izvor: Operativna i knjigovodstvena evidencija OOUR-a »ATLAS« — Dubrovnik od 1970. do 1982. i vlastiti proračuni

¹ Posredstvom »Atlasa« održano je, osim navedenih veličina međunarodnih sastanaka, nekoliko sastanaka s domaćim sudionicima. U godini 1978. održano ih je 6 sa 994 sudionika u desetak različitih gradova.

² Noćenja su navedena prema najavama sudionika sastanka posredstvom »Atlasa«

Iz pregleda Tabele vidi se intenzivan porast broja sastanaka posredstvom »ATLASA«. U Jugoslaviji se u trinaestogodišnjem vremenskom nizu povećao broj sastanaka skoro za 12 puta i to već u godini 1980. od kada postoji bolja organizacija i temeljitija obrada tog »Atlasovog« oblika poslovanja. Npr. u godini 1976. opao je broj sastanaka u Dubrovniku i u Jugoslaviji za 22%, ali uz istovremeni porast broja sudionika koji su ostvarili jednaki broj noćenja kao u prethodnoj godini. Porast realizacije bilježi te godine povećanje za 18% (najvjerojatnije uslijed promjene strukture potrošnje i porasta cijena usluga). Po broju međunarodnih sastanaka Dubrovnik u toj godini sudjeluje u ukupnom »Atlasovu« prometu sa 71%, a u godini 1978. sa 76% od ukupnog broja održanih sastanaka u Jugoslaviji. Poslije godine 1978. udio Dubrovnika kao mjesta održavanja sastanaka je u padu. Taj je odnos u godini 1981. samo 25%, da bi se u godini 1982. poboljšao na 52%. Osnovni razlog opadanja udjela Dubrovnika u ukupnom broju održanih međunarodnih sastanaka posredstvom »Atlasa« je što su se u posljednje 3-4 godine izgradili novi kongresni centri: »Sava-Centar« u Beogradu, u Zagrebu, Skoplju, Ljubljani, a tek koncem godine 1981 — Kongresno-

-sportski centar u »Gospinu polju« u Dubrovniku⁶ itd.

Iako opada broj sastanaka poslije godine 1980, zapažamo u cjelini uzevši znatno povećanje broja sudionika i broja ostvarenih noćenja (koji raste po prosječnoj stopi porasta od 13,7%), kao i porasta ostvarene brutto realizacije (koja raste po prosječnoj stopi porasta od 24,6%) posredstvom »Atlasa«. Iz navedenog možemo zaključiti da su sastanci postali posjećeniji i veći po broju sudionika, te da se to osobito pozitivno iskazuje na ostvareni broj noćenja i postignutu realizaciju.

Prosječna godišnja stopa porasta broja međunarodnih sastanaka iznosi 14,9% u vremenskom nizu od 1970. do 1982. (a 34% u razdoblju od 1970-78. godine). Prosječna godišnja stopa porasta broja noćenja u vremenskoj distribuciji iznosi od 1970. do 1982. 13,7% (i uz prosječnu godišnju stopu od 21% za razdoblje od 1970-78. godine).

Brutto realizacija povećava se za 42 puta u godini 1982., te pokazuje prosječnu godišnju stopu porasta od 24,6% u trinaestogodišnjem razdoblju.

Od ukupnog broja održanih sastanaka (domaći i međunarodni) godišnje u Jugoslaviji — na temelju »Atlasova« iskustva — domaće putničke agen-

cije posredovale su u godini 1975. sa 47%. Toliko približno iznosi i odnos između domaćih i međunarodnih sastanaka. Domaći sastanci pretežno se odvijaju bez njihova posredovanja. To nikako ne znači da jugoslavenske putničke agencije nisu dovoljno stimulirane za usluge posredovanja pri organizaciji domaćih sastanaka, već su za njihovo održavanje još više zainteresirani sami organizatori, pa putničke agencije manje dolaze do izražaja.

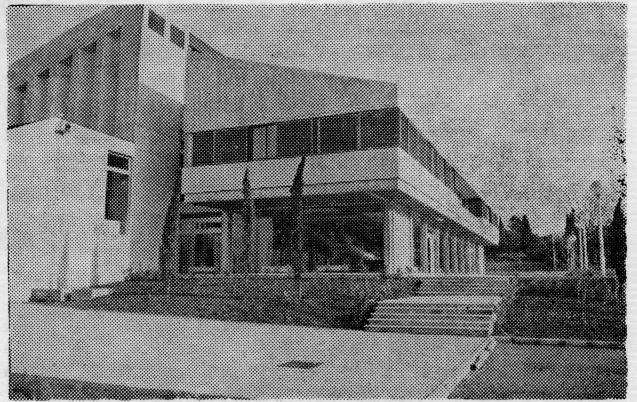
Ali zato domaće putničke agencije u Jugoslaviji posreduju u međunarodnim sastancima u oko 85% slučajeva. Naime, dio međunarodnih sastanaka (oko 15%) održava se bez posredovanja putničke agencije, tj. njih organiziraju i realiziraju sami nosioci sastanaka. To su regionalni ili drugi nosioci (stručni u svom radu), ali bez dovoljnog iskustva u organizaciji tog posebnog oblika turističke receptivne ponude⁷. Istaknuti je, kada se radi o međunarodnom sastanku, onda je to vanjskotrgovinski i devizni posao za koji njihovi organizatori u većini slučajeva nemaju potrebnu dozvolu rada i nanose brojne štete a ne koriste. Umjesto prekršaja i rizika koje nanose takvim radom mogli bi, samoupravnim sporazumom (ranije ugovorom) o udruživanju rada i sredstava s profesionalnim putničkim agencijama, postići još značajnije financijske, propagandne i druge učinke. »Atlas« je aktivno sudjelovao na otklanjanju takvih slabosti s promjenjivom srećom ili rezultatom. Priskakao je u pomoć kada je to organizator naknadno zahtijevao, i »spasavao« da posljedice ne budu izraženije ili veće.⁸

Umjesto zaključka

Tradicionalna gestoljubivost, osobine dubrovačkog puka (stanovništva), i gotovo 140-godišnje turističko iskustvo predstavljali su značajnu osnovu za razvitak turističkog gospodarstva pa tako i putničke agencije. Iz tih osnova »Atlas« je — kao i njegovi prethodnici — crpio stvaralačku snagu i poticaj. Razvio se od malog biroa »Putnika« Dubrovnik, Centrale u Beogradu (iz godine 1923). stvarnog, ali ne i pravnog sljedbenika u 60 godina kontinuiranog rada do vodeće jugoslavenske agencije (mjereno po deviznom priljevu). To je danas moćna receptivna putnička agencija (kombiniranog receptivnog i manjim dijelom emitivnog oblika poslovanja) osnovana u (malom po veličini) receptivnom turističkom mjestu. Druge putničke agencije osnivale su se u velikim gradovima i republičkim (emitivnim) centrima Jugoslavije.

Udio »Atlasa« u kontinuitetu tog turističkog prometa prikazan je samo djelomice u ovom radu. Ovim je tek naveden specifični receptivni posao »Atlasa«. Na njegovu primjeru i praksi težilo se prikazati »Atlasovo« djelovanje i njegov doprinos na unapređenju kongresnog turizma Jugoslavije. »Atlas« je pravovremeno ukazivao na složenost turističke ponude Jugoslavije, osobito na one dijelove koji se odnose na nedovoljnu konkurentnost (zbog neodgovarajuće kvalitete usluga, visokih cijena, neodgovarajućih smještajnih kapaciteta, siromašne ponude usluga itd.) na svjetskom tržištu gdje neumljivo djeluju gospodarske zakonitosti.

Za svladavanje slabosti jugoslavenske turističke

Kongresno-sportski centar u Dubrovniku, pogled sa sjeverne strane

ponude »Atlas« je svojevremeno smatrao potrebnim pristupiti boljoj organiziranosti i zajedničkom povezivanju i nastupu temeljenom na samoupravnim osnovama svih zainteresiranih čimbenika turističke ponude Jugoslavije općenito, a kongresnog turizma posebno. Aktivno je utjecao na organizacijska i druga zbivanja (na okrupnjavanje, poslovno povezivanje i zajedničko nastupanje itd.). Zatim je predlagao nadležnim republičkim organima i organima federacije mjere i aktivnosti gospodarske politike Jugoslavije zalažući se za primjenu odgovarajućih sastavnih rješenja koje bi bilo potrebno poduzeti i ugraditi u gospodarske i vanjsko-trgovinske tokove Jugoslavije. Postignuti su samo djelomični rezultati. Za formiranje turističke ponude Jugoslavije i njenog kongresnog oblika na suvremenim osnovama integralnog marketinga potrebno je uključiti sve sudionike i nosioce poslovne i turističke politike na svim razinama (od općine do federacije, od OOUR-a do SOUR-a, poslovnih zajednica i komora). Svako djelomično pristupanje realizaciji tih poslova, što vrijedi i za jugoslavensku turističku ponudu u cjelini uključivši kongresni turizam, smanjuje efekte i izravno utječe na njenu konkurentnu sposobnost. Ovo je tim značajnije što u Jugoslaviji imamo bogate i značajne preduvjete i što se svakim danom u Jugoslaviji (uz druge objekte) širi baza objekata visoke kategorije s dobro opremljenim dvoranama kao i posebnim kongresnim centrima. »Atlas« se usredotočio na promicanje i unapređenje svog kongresnog poslovanja. Provodi selektivnu politiku pri odabiranju mjesta, gradova i objekata u Jugoslaviji za njihovo uključivanje u turističke tokove. Visoki udio »Atlasa« u međunarodnoj kongresnoj ponudi omogućio je da se Jugoslavija uvrsti u relativno mali broj zemalja Evrope s kongresnom ponudom. Za »Atlas« taj posao predstavlja specifičan receptivni rad na kojem je postigao zavidne (izravne i neizravne) rezultate gospodarske i druge prirode. Trebalo bi da taj oblik rada bude i daljnja poslovna orijentacija »Atlasa« uz realizaciju brojnih preduvjeta organizacije, kadrova itd.

Ponudu kongresnog turizma Jugoslavije potrebno je unaprijediti. U tom slučaju i u našem primjeru »Atlas« bi se — kao aktivni sudionik — tog oblika turističke ponude Jugoslavije mogao lakše uhvatiti u koštac s teškoćama i konkurencijom u

svjetskim kretanjima i zbivanjima u turizmu, a jugoslavenski bi turizam — osobito njegov oblik međunarodni kongresni turizam — u svjetskim razmjerima postigao još bolje i zapaženije rezultate. Kongresni turizam — osobito međunarodni — u novije vrijeme postaje sve značajniji. Bit će potrebno vrlo velike potencijalne mogućnosti te rastuće potražnje još bolje i umješnije iskoristiti.

BILJEŠKE:

¹ Da bi neki sastanak po svom karakteru imao kongresno obilježje, mora trajati najmanje dva dana (noći) i mjesto njegova održavanja mora biti izvan mjesta stalnog boravka većeg broja sudionika.

² U Dubrovniku prije 60 godina 1923. osnovana institucija pod prvobitnim nazivom »Savez društava i institucija za unapređenje turizma« da bi kasnije promijenila ime u »Savez za unapređenje turizma«, i konačno u »Turistički savez«. »Turistički savez u Dubrovniku spada među prve ustanove ove vrste u našoj zemlji, iz čijeg je kruga još u početku djelovanja došlo do osnivanja društva »Putnik« za cijelu državu«. (Godišnji izvještaj Turističkog saveza u Dubrovniku, Svezak V, za 1939, Dubrovnik, 1940, str. 10).

³ U do sada poznate i evidentirane početke kongresnog turizma Dubrovniku nalazimo slijedeće: »Godišnji kongres predstavnika Austrijskih željeznica«, održan 3. IV 1897. na kom je bilo 30 sudionika, »II kongres Austrijskih balneologa«, održan 30. III do 3. IV 1900. na kom je bilo 70 sudionika, »III Kongres Slavenskih novinara iz Austro-Ugarske«, koji je održan od 6-8. IV 1901. s 57 sudionika, »Kongres Hrvata akademika«, održan od 16-17. VIII 1905. na kome je bilo 60 sudionika i »Euharistički kongres« od 3-5. VIII 1905. na kome je bilo više tisuća sudionika.« (A. Franić: Kongresni turizam u Dubrovniku, Osnovna privredna komora Split, Ispostava Dubrovnik, Dubrovnik, 1970, str. 38).

⁴ »Atlas« je član »Jugokongresa«, Zagreb i ICCA (Međunarodno udruženje kongresa i konvencija), Amsterdam.

⁵ To su kongresni centri, kongresni hoteli, dvorane i njihova oprema, te sama organizacija prijema i održavanja sastanaka.

⁶ Kapacitet Kongresno-sportskog centra u Dubrovniku iznosi 3000 mjesta, a sastoji se od glavne dvorane i nekoliko pomoćnih. Raspolaze svim prate-

ćim objektima i opremom za simultano provođenje itd.

Od 23. do 29. listopada godine 1982. održan je u tom Centru XVI svjetski kongres FUAHV/UFTAA (Svjetska federacija udruženja putničkih agencija), što predstavlja veliko priznanje i čast Dubrovniku i Jugoslaviji. Poslije godine 1955. — tada pod nazivom FIAV — (FIAV — Internacionalna federacija putničkih agencija, preteča FUAHV-a) to je drugo održavanje eminentnog skupa predstavnika putničkih agencija svijeta u Dubrovniku.

⁷ Takvi organizatori, između ostalog, pojavljuju se od slučaja do slučaja, a mnogi među njima i po prvi put.

⁸ Značajnije efekte kongresnog turizma ostvaruju djelatnosti iz oblasti ugostiteljstva, trgovine i drugih pratećih subjekata turističke ponude. Stoga je »Atlas« u svom poslovanju gledao ne samo svoje već i daleko šire gospodarske učinke, a time mjesto, ulogu i značaj tog oblika turizma za Jugoslaviju.

Literatura:

Von Ejler Alkjaer and Jorn L. Eriksen: Logation and Economic Consequences of International Congresses — Kopenhagen, 1967,

A. Franić:

— Međunarodni kongresni turizam obilježja značenje gospodarski učinci, izd. Privredna komora za Dalmaciju, Ispostava Dubrovnik i A. F., Dubrovnik, 1977.

— Kongresni turizam u Dubrovniku, Osnovna privredna komora Split, Ispostava Dubrovnik, Dubrovnik, 1970.

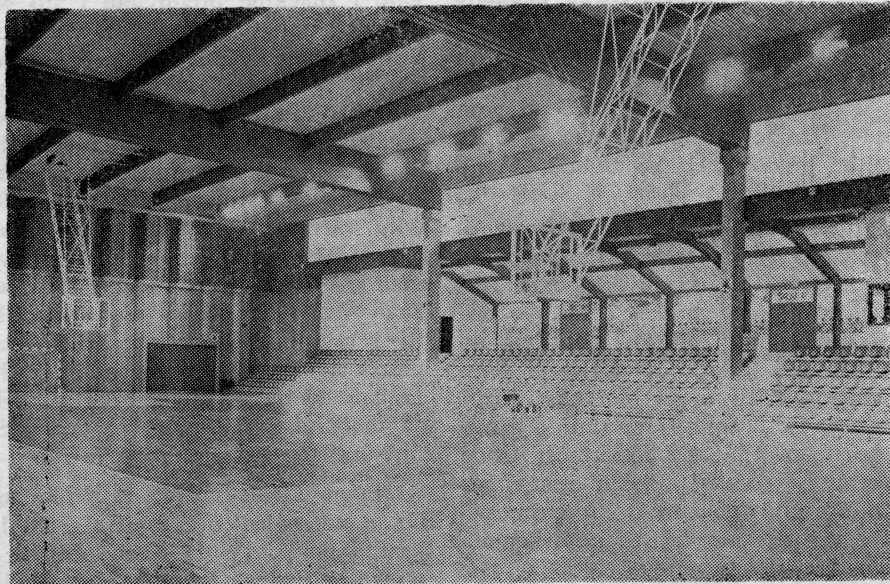
— Pola stoljeća međunarodnog kongresnog turizma, izd. Privredna komora za Dalmaciju, Ispostava Dubrovnik, 1975.

— Kongresni turizam na dubrovačkom području u 1975. godini, Privredna komora za Dalmaciju, Split, Ispostava Dubrovnik, Dubrovnik, 1976.

L. Lucijanović: Kongresni turizam, IGRO »Svjatlost«, OOUR Zavod za udžbenike, Sarajevo, 1980.

S. Lazo: Putnička agencija u Dubrovniku i njen utjecaj na turistička kretanja, izd. »Atlas«, »TIC« i S. L., Dubrovnik, 1982.

S. Unković: Razvoj kongresnog turizma u našoj zemlji u svjetlu primene koncepta marketinga, časopis »Marketing« broj 2/77.

Sportska dvorana u kongresno-sportskom centru